

ni po instrumentariju analize. Velika je šteta što ne bilježi točnu stranicu citiranih djela i njihovo izdanje. Ne tumači ni uzroke pogrešaka. Njegove zabilješke ne prelaze okvire novinarskog stila izlaganja što umanjuje vrijednost djela, ali pridonosi tečnosti i pristupačnosti izlaganja.

Premda Sattina knjiga nema pretenzije znanstvene rasprave, bit će zanimljiva svima koji se bave nastavom talijanskog jezika, i to kao materinskog i kao stranog jezika. Nastavnici se često nalaze pred dilemom kako ispraviti i da li ispraviti greške u učeničkim radovima. Čitajući ovu knjigu postat će im jasno da je kriterij jezične norme vrlo elastičan, da se jezik mijenja i da pokazuje težnju pojednostavnjenju. Da li možemo uvijek prihvatiti Sattinu ocjenu kao jedino ispravnu? Neke su od citiranih grešaka možda nastale u tisku ili zbog nepažnje autora, neke su rezultat površnosti (npr. brojne ortografske greške u grafiji stranih riječi ili u krivim oblicima aorista nekih nepravilnih glagola), ali dio je sigurno proizvod promišljenog djelovanja na jezik i korištenje oblika koji odstupaju od norme kao element registra i stila izražavanja.

Iz citiranih je primjera vidljiv velik utjecaj govornog jezika, regionalizama i dijalekata na književni izraz u talijanskom jeziku. Često se koristi višestruka negacija, ne poštuju se pravila slaganja vremena, ali upotreba konjunktiva još je uvijek vrlo živa. Na području leksika vidljiv je prodor neologizama i stranih riječi koje se često navode u pogrešnoj grafiji. U tvorbi perfekta prevladava upotreba pomoćnog glagola *avere*, i to posebno u sklopu s modalnim glagolima uz koje je naveden glagol kretanja (npr. *avrebbe potuto uscire*).

Težnja korištenju pomoćnog glagola *avere* prisutna je i u djelima poznatih autora, npr. U. Eca (*avrebbe dovuto venire, ho voluto entrare, aveva dovuto scendere*).

Zbog intrigantnosti i zanimljivosti obrađene teme, tečnosti izlaganja i aktualnosti ovu knjigu preporučam kao zabavno i korisno štivo svim nastavnicima talijanskog jezika. Knjiga potiče na razmišljanje o jeziku i jezičnoj normi kao i pojmu greške. Iznesen materijal bi uz drugačiju obradu mogao postati tema zanimljive znanstvene rasprave o težnjama suvremenog talijanskog jezika u djelima odabranih autora.

Nives Sironić-Bonefačić

Raffaele Simone: FONDAMENTI DI LINGUISTICA

Laterza, Roma-Bari, 1990, 600 str.

Raffaele Simone, talijanski lingvist, autor više zapaženih knjiga iz područja lingvistike, objavio je 1990. godine zanimljiv uvod u opću lingvistiku pod naslovom *Fondamenti di linguistica (Temelji lingvistike)*. Opsežna knjiga (600 stranica) jedan je od zapaženih uvoda u lingvistiku i to ne samo u okviru talijanske već i svjetske lingvistike. Djelo, nastalo na vrlo širokoj osnovi lingvističkog, filozofskog i kulturološkog obrazovanja autora, odražava i njegovo bogato metodološko i didaktičko iskustvo kao profesora opće lingvistike na više eminentnih talijanskih sveučilišta. To je iskustvo vidljivo u vrlo promišljenoj progresiji iznošenja gradiva, u podjeli gradiva po poglavljima i u

izboru naslova i podnaslova. Slijed gradiva postepeno vodi čitaoca prema razumijevanju lingvističkih zakonitosti navodeći ga na samostalno razmišljanje o iznesenim činjenicama. Premda se radi o knjizi koja je namijenjena onima koji započinju studij lingvistike, ne radi se o tipičnom udžbeniku koji nastoji da čitaoci samo zapamte izloženo gradivo, već i da ga stvarno razumiju i da ga mogu aktivno primijeniti. Kako kaže sam autor cilj knjige je »razmišljanje o lingvistici«.

Autor polazi od analize temeljnih lingvističkih činjenica. Ne razrađuje stavove različitih lingvističkih pravaca, kako bi se očekivalo u knjizi takvog profila, jer prema njegovu mišljenju iznošenje apstraktnih lingvističkih teorija često dovodi do zamaglivanja suštine. Njegov je cilj određivanje i brižljivo definiranje stvarnih jezičnih pojava jer se samo na osnovi takve analize može izlučiti bit lingvističke znanosti. Kod lingvističkih teorija naprotiv zbog njihovih različitih polazišta, teško je postići suglasnost. Analiza i ocjena različitih lingvističkih teorija zahtijevala bi, prema autoru, dublje poznavanje lingvistike i upravo je zato takva analiza ostavljena za viši stupanj studija lingvistike.

Za analizu jezičnih pojava potrebna je primjena teorije. Ta je teorija u knjizi potkrijepljena primjerima iz različitih jezika. Izbor jezika koje autor citira je zaista velik (npr. latinski, talijanski, francuski, španjolski, engleski, njemački, svahili, arapski, turski, neki jezici američkih indijanaca, itd.).

Posebna je pažnja posvećena semiotici, jer istraživanje na tako širokoj osnovi može dovesti do istinske percepcije jezičnih fenomena. Iz tako utemeljene analize postaju vidljive specifičnosti jezika u usporedbi s drugim kodovima komunikacije. Upravo je zato razumljivo da semantika zauzima značajno mjesto u autorovu izlaganju. Ističe se složenost lingvističkog istraživanja. Zbog te složenosti, po autorovu mišljenju, često dolazi do nerazumijevanja, nepreciznosti i neodređenosti u upotrebi znanstvene terminologije. Proučavanje jezika obuhvaća i proučavanje pojava koje nisu podložne izravnom promatranju pa se zato u opisu jezičnih pojava ne mogu primijeniti isti znanstveni postupci kao u proučavanju područja prirodnih znanosti. Lingvistička su istraživanja nužno ograničena. Svijest o beskonačnosti jezika prisiljava lingviste na pojednostavljivanje i ograničenje područja istraživanja. Zato ne čudi što autor započinje i završava tekst svoje knjige citatima iz *Filozofskih istraživanja* Ludwiga Wittgensteina koji govore o složenosti jezika.

Lingvistika je prikazana kao znanost koja nije autonomna jer se služi primjerima, materijalima, modelima i metodologijom drugih područja istraživanja kao što su: matematika, teorija informacije, fizika, biologija, psihologija, itd.

U izlaganju je stalno prisutna i povijesna komponenta. Autor ističe velik doprinos modernoj lingvistici kako povijesti filozofske misli tako i znanosti o jeziku. Upravo se na temelju te prošlosti može graditi suvremena lingvistika.

Čitavo je gradivo podijeljeno u trinaest poglavlja. Prva tri poglavlja (1. *Uvodne napomene*, 2. *Semiotičke osnove*, 3. *Jezična komunikacija*) uvodnog su značenja. Autor određuje ciljeve i karakter lingvistike uz posebno isticanje semantike. Određuju se značajke kodova sa stajališta izraza i sadržaja uz obradu karakteristika jezične komunikacije. Sljedeća tri poglavlja predstavljaju novu logičnu cjelinu. Obraduju osnove fonologije, morfologije i sintakse (4. *Glasovi*, 5. *Morfologija*, 6. *Osnove sintakse*). To je jasan i sažet prikaz središnjih područja jezičnog istraživanja.

Izlaganje se nastavlja u sljedećem poglavlju (7. *Tipologija izričaja*) koje obrađuje cjeline koje su veće od sintagme. Sljedeća tri poglavlja posvećena su gramatici (8. *Temelji gramatike*, 9. *Gramatičke kategorije*, 10. *Gramatičke funkcije*). U tim se poglavljima proširuje i produbljuje gradivo koje je već djelomično obrađeno u dijelu posve-

ćenom morfosintaksi. Tri zadnja poglavlja (11. *Tematska struktura i struktura spoznaje*, 12. *Tekst*, 13. *Semantika*) obrađuju izričaj sa stajališta odašiljaoca i primaoca poruke, karakteristike teksta i međuovisnost sintakse i semantike.

Tekst je popraćen preglednim bilješkama koje su podijeljene po poglavljima, a sadrže mnoge korisne bibliografske podatke o autorima i djelima. Za pažljiva će čitaoca upravo te bilješke biti putokaz za daljnje produbljivanje naznačenih tema.

U bibliografiji su abecednim redom navedeni konzultirani autori i djela. Analitički indeks, izrađen s akribijom, sadrži osnovne pojmove poredane po abecednom redu uz oznaku stranice teksta gdje su obrađeni.

Temelji lingvistike knjiga je koja upućuje na bogatstvo lingvističkog istraživanja i potiče čitaoca na razmišljanje. Zbog njezine preglednosti i jasnoće izlaganja bit će vrlo korisna studentima i nastavnicima koji žele steći osnove lingvističkog obrazovanja. Autorov tečan stil izražavanja, brojni primjeri i pregledna grafička obrada teksta olakšavaju praćenje izloženih sadržaja.